

## Isten a történelem ura

Időpont: 1962. december 30, Karácsony utáni vasárnap

Helyszín: Győr, Öregtemplom

Alapige: Ézs 45,5–8

*Én vagyok az Úr és több nincs, rajtam kívül nincs Isten! felöveztelek téged, bár nem ismerél. Hogy megtudják napkelettől és napnyugattól fogva, hogy nincsen több rajtam kívül; én vagyok az Úr és több nincsen! Ki a világosságot alkotom és a sötétséget teremtem, ki békességet szerzek és gonoszt teremtek; én vagyok az Úr, aki mindezt cselekszem! Egek harmatozzatok onnan felül, és a felhők folyjanak igazsággal, nyilják meg a föld és viruljon fel a szabadulás, és igazság sarjadjon fel veled együtt; én az Úr teremtettem azt!*

**Ima:** Urunk! Békességet hirdettek e földön a karácsonyi angyalok, kérünk, tégy minket is karácsonyi angyalokká, kik békességet árasztanak, hirdetnek, és békességet visznek mindenüvé, amerre csak járnak, Jézus Krisztus, a Te Fiad által, a mi békességünk által, ki veled és a Szentlélekkel egységben mint Isten él és uralkodik mindörökké.

Ámen.

Ma még 1962-t írunk, holnap az 1962. esztendő minden napjával, eseményével, minden örömeivel és fájdalmaival behull a múlt tengerébe, és történelemmé válik. A tengerből pedig kidugja fejét az 1963-as esztendő, és elkezd első lapját írni a történelem könyvében. Nem lehet csodálkozni azon, ha ezen a napon, karácsony szent ünnepe után való vasárnapon s az óesztendő estéjét megelőző napon, újesztendő küszöbén az ember gondolatai a történelem körül forognak. A történelem körül, mely lassan hátunk mögé kerül, amely jön felénk ködbe borította, ismeretlen utakon....

Az ige, mely a mai vasárnapra ígértetés alapjául kirendeltetett, szintén a történelemről szól. Azt mondja: „Én vagyok az Úr...” Tehát így kezdődik: „én”, s ez a hang végigvonul az egész felolvasott szakaszon. Ki az az én? aki véleményét akarja elmondani a történelemről, Ézsaiás? ... Világos, hogy nem. Az ő könyvében van ugyan megírva, s ami benne meg van írva, azért ő felelős, s Ézsaiás vállalja is ezt a felelősséget.

Nagy dolog, ha a próféta hozzászól a világtörténelem nagy elvi kérdéseihez, s különösen is nagy dolog ez Ézsaiásnál, aki nem, mint Ámos próféta, barompásztor, vagy mint Illés, egy bujdosó ember, hanem olyan valaki, aki ott forgolódott, ahol emberek, országok, nemzetek ügyét intézik, aki magas piedesztálon állva szerteszét tudott tekinteni, akinek áttekintése volt a világ eseményeiről, a nemzetek történelméről. Nagy dolog, ha Ézsaiás, egy ilyen széles látókörű ember beszél arról, hogy miképpen látja a világtörténelemnek nagy kérdéseit.

Itt azonban valaki nagyobb beszél Ézsaiás prófétánál. „Én vagyok az Úr” – mondja. Tehát itt az Úr beszél, a történelem ura, Isten maga szól hozzá a történelemhez, aki a történelmet csinálja.

Vajon mit mond a történelem ura a történelemről?

## 1. Minden történelem mögött Isten van!

Az első tehát, amit mondani akar a történelem ura az, hogy minden történelem mögött ott vagyok én, az Isten! Figyelted-e, testvérem, milyen sokszor fordul elő ez az állítás a felolvasott szakaszban pozitív és negatív formában is? Pozitív így: „Én vagyok az Úr!” Negatív pedig így: Nincsen rajtam kívül Isten! Ha az ember megolvassa, hogy e pár rövid versben ez a gondolat hányszor van kifejezve, azt látjuk, pozitív négyszer ismétlődik meg az, hogy én vagyok az Úr, és negatív is négyszer erősíti meg pozitív állítását: rajtam kívül nincs Isten! A gondolatnak ez az ismétlése mutatja, hogy az az igazság, melyet le akar szögezni, az ő számára is annyira fontos, hogy ő, aki elvárhatja az embertől: ha egyszer szól, kétszer hallja meg, az az Isten nem sajnálja a fáradságot, hogy ezt az igazságot pár vers keretén belül nyolcszor ismételve el: Én vagyok az Úr! Nincsen rajtam kívül Isten! Én vagyok a történelem ura!...

Én vagyok a történelem ura, ez azt jelenti: a történelem mögött nem valami személytelen vaksors van, mely szeszélyesen, kiszámíthatatlanul dobja hullámhegy tetejére és süllyeszti alá hullámvölgy mélységébe népeknek, országoknak, világrészeknek és egyes embereknek élettörténetét. Még csak materialista érdekek és indítékok sincsenek a történelem mögött. Nem a szén vagy olaj, arany vagy a kizsákmányolandó terület kormányozza, igazgatja, formálja az emberi történelmet, még csak nem is emberek! Mi hajlamosak vagyunk azt gondolni, hogy mivel a történelem színpadán emberek mozognak, ők csinálják a történelmet, hősök és gazemberek. Az egyik így, a másik amúgy....

Ma különösen divatos rámutatni arra, hogy materialista érdekeken kívül szellemi világrámlatok igazgatják, formálják a világtörténelmet és benne az ember történelmét. Ezeket a gondolatokat egy kézmozdulattal elsöpri az ige, és kategórikusan kijelenti: Én vagyok az Úr! Rajtam kívül nincsen Isten! Én tartom kézben a világtörténelem kormánykerekeit, s nem adom át senki másnak, mert én vagyok az Úr!

Hívó embernek ez az állítás első pillanatban nagyon természetesnek látszik. Hiszen azért vagyunk hívők, mert hisszük, hogy minden mögött ott van Isten, aki teremtette a világot! Ő tartja fenn tudományával, bölcsességével, kormányozza akarata szerint céljai felé az egész teremtett világmindenséget! Ha azonban egy kicsit mélyebben gondolunk bele ebbe a kérdésbe, látjuk, hogy nem is nagyon egyszerű hinni, vallani és vállalni ezt a kijelentést. Mert könnyű hinni abban, amit olvastunk az igében: Én alkottam a világosságot, a békességet én szereztem, amikor én parancsolok, az egek harmatoznak onnan felülről, a felhők folynak igazsággal, megnyílik a föld, és felvirul a szabadulás, s igazság sarjad fel vele együtt!...Ő, ezt nagyon könnyű hinni, hogy minden jó adomány és tökéletes ajándék onnét felülről jön világhormányzó Urunktól és Istenünktől! Itt azonban úgy látjuk, hogy a probléma nem ilyen egyszerű. Isten beszél ebben az igében arról is, hogy ő nemcsak a világosságot teremtette, hanem a világosság ellentétét, a sötétséget is, s vele együtt mindazt, amit sötétség cselekedeteinek bélyegez a szentírás. Azt olvassuk: ő teremtette a gonoszt is, s a sötétséget is. Itt spekulatív emberi elménk megáll és tiltakozik: ez a gondolat tökéletesen ellentétben áll azzal az elképzeléssel, amit mi, emberek Istenről alkotunk. A mi Istenünk nem csinál sötétséget, ő maga a világosság, a mi Istenünknek semmi köze a gonoszhoz sem, mert ő a gonosznak ellentéte, jó, szent és igaz. Mi azonban ezt csak úgy gondoljuk, Isten nem ezt mondta önmagáról. S ha az a kérdés, kicsoda és micsoda az Isten, akkor ezt nálunk sokkal jobban tudja maga az Isten, mint én, az ember, akit befolyásolnak az Istenről alkotott ideológiánk elképzelései. Isten azt mondta magáról: Én vagyok a világosságnak, de a sötétségnek is teremtője, én vagyok a békességnek meg a gonoszságnak is előidézője!

Tudjuk, hogy ezt a látszólagos – legalábbis emberi logika szerint látszólagos – ellentétet hogyan szoktuk általában emberi gondolatokkal valamiképpen kiegyenlíteni. Az emberi gondolkodás különbséget szokott tenni Isten akarata és engedelme között. Vannak a világtörténelemben olyan dolgok, amelyek Isten pozitív akaratán nyugsznak. Ilyen a világosság és békesség. De történik a világon egy sereg olyan dolog is, amely nincs benne Isten akarata szerint való világteremtésben, hanem Isten akaratával szembefordul, amit ember hozott be ebbe a világba, s születik belőle a sötétség, a gonosz és minden nyomorúság. Isten mindent megpróbál azért, hogy ebben megakadályozza az embert: figyelmezteti igéjével, ostorcsapásaival akarja észre téríteni. Néha olyat szól – mint Sámuel könyvében olvassuk –, hogy megcsendül bele az embernek mind a két füle! De amikor azt látja, hogy a jó szó, a szeretetteljes kérés, sem a dorgálás és ostorcsapások rázúdulása nem használ, akkor Isten a világtörténelem igazgatásának gyeplőjét odadobja az emberek nyaka közé: hát, ha nem engedelmeskedsz, tanuld meg magad kárán, hova fogsz jutni akkor, ha a te akaratod igazgatja a világot!

Ez így nagyon tetszetős elgondolás, és könnyen elfogadható is, de nem teljesen bibliaszerű, s ez az, ami mehökkenti az embert. Ugyanis nemcsak ebben az igében, hanem a Bibliának más helyén is kénytelenek vagyunk megállapítani, hogy Isten önmagáról úgy beszél, s övéi is róla úgy beszélnek, mint aki akaratával benne van mindenben. Tehát nemcsak a világosságban és békességben, hanem ezeknek ellentéteiben is.

Figyeljük csak meg, hogyan fogalmazza meg Isten a kérdést az itt előkerülő igében: „Ki a világosságot alkotom, és a sötétséget teremtem, ki békességet szerzek, és gonoszt teremtek...”. Tehát a rosszat nemcsak tűri, hanem cselekszi is. A 7. vers második felében határozottan kijelenti: „...Én vagyok az Úr, aki mindezt cselekszem!”. Nem lehet tehát olyan egyszerűen emberi fogalmak, elgondolások szerint elhatárolni a világtörténelem egyik részét úgy, mint ami Isten akarata szerint való, a másik részét pedig úgy, mint ami mögött Isten türelme van csupán. Isten a gonoszt nemcsak tűri, hanem cselekszi is ez ige szerint.

Ámos próféta könyve is foglalkozik ezzel a nagyon nehéz kérdéssel. Harmadik fejezetének 6. versében így teszi fel a kérdést: „Vajon lehet-é baj a városban, amit nem az Úr szerezne? „Nem pozitíve állapítja meg a próféta, hanem negatíve, s ez a negatív megállapítás kizárólagosan leszögezi, hogy a világon minden baj mögött ott van Isten! Nincs tehát semmi mellékkormány mellette, olyan emberi hatalom, amely bele tudna nyúlni Isten világkormányzásába, vissza tudná tartani, félre tudná lökni Istent a világtörténelem kormánykerekétől, hogy a maga akarata, bölcsessége, jóindulata vagy rossz gondolata szerint forgassa jobbra vagy balra a kormánykereket, s vigye zátonyra a világ hajóját. Egyetlenegy szentírás hely van csupán, amit talán így lehetne magyarázni, a Római levél első fejezetének 24. és 28. verseiben beszél az apostol a világ romlottságáról, s mikor felmerül benne az a kérdés, hogy a világ romlottságának ki és mi az oka, akkor azt a kifejezést használja: „...odaadta őket az Isten méltatlan gondolkodásra, hogy illetlen dolgokat cselekedjenek.” A gonoszságot emberek csinálják, de az emberi cselekedetek mögött ott van Isten engedelme. Ha azonban az előbbi igének világosságában olvassuk a Római levél első fejezetét, akkor mégis kénytelenek vagyunk meglátni azt, hogy itt csak arról van szó, hogy odaadta őket Isten méltatlan cselekedetekre. Tehát Isten benne van abban a sok gonoszságban, amit név szerint listában sorol fel az apostol a Római levél első fejezetében. Titok ez, melyet nem azért mondtam el, mintha én meg tudnám fejteni, csak azért szóltam róla, hogy világosan lássuk: nem olyan egyszerű a hívő előtt sem a történelem magyarázata, s nekünk alázatosan meg kell elégednünk

azzal, hogy minden mögött valamiképpen ott van Isten, de hogy miképpen van ott, arra csak ez áll: az ő gondolatai nem a mi gondolataink! Istennek senki sem lehet tanácsosa – ezt egy olyan bölcs ember is megállapította, mint Pál apostol. Titok ez, mely előtt hittel kell megállnunk, s meg kell elégednünk azzal, hogy nekünk hívó szívvel és szemmel tudunk és látnunk kell minden mögött Isten jelenlétét.

Tehát valljuk, hisszük és vállaljuk, hogy Isten benne van mindenben, azonban ez nem azt jelenti, hogy mindezért Isten a felelős. Isten benne van mindenben, ott van minden mögött, de mindazért, ami e világon van, gonosz és nyomorúság, azért mi, emberek vagyunk felelősek. Ez kijelentett nekünk, s nem az a mi feladatunk, hogy az ige felett spekuláljunk, abból a látszólag ellentmondó, vagy legalábbis egymásnak feszülő gondolatok között valami kiegyenlítést keressünk a keresztyén filozófiában, hanem az a feladatunk: Álljunk meg a kijelentés előtt, s valljuk: a titkok az Úréi, az Istenéi, a mieink pedig csak a kijelentett dolgok.

Ez az első üzenete ennek az ígének!

## **2. Isten emberek által végzi el!**

Mikor az előbbit határozottan leszögeztük, e második üzenetét az ígének már könnyebben elfogadjuk. A másik állítása az ígének ugyanis az; a történelem ura, aki minden történés mögött ott van, emberek által csinálja a történelmet. A 45. fejezet azt a címet viseli: „Czirus, a Mindenható eszköze a bálványozók megalázására és Izrael megszabadítására”. Az a történeti helyzet, melyet ez az egyszerű mondat le akar szögezni, az, hogy Czirus perzsa király, a világtörténelem egyik leghatalmasabb uralkodója miképpen avatkozott bele Isten népének történelmébe. Előbb a médek birodalmát igázta le, s lett ennek ura, azután meghódította egész Kis-Ázsiát, végül elfoglalta Babilóniát, megtörve annak világhatalmát, s vele ő maga lett az akkori világ leghatalmasabb uralkodója. Czirus arra használta fel uralkodását, hogy Isten népét, aki hetven esztendeig babiloni fogságban volt, hazaengedje, hogy megépíthessék romba dőlt fővárosuk falait, s megépítsék Isten templomát...

Ez a történeti helyzet elgondolkoztat bennünket. Itt nem arról van ugyanis szó, amiről az 5000 ember megelégtetésének történetében az Újtestamentumban, ahol hatalmas néptömeg hallgatja Jézus tanítását hosszú időn keresztül. Még az étkezésre sem jut idejük, eszükbe sem jut, hogy enni is kellene. Tanítványai bizonytalansággal magukon vették észre, hogy megéheztek, s figyelmeztették Jézust arra: Sokáig beszélsz, nagyon múlik az idő, fejezd be, s engedd haza őket, mert már igazán ideje, hogy egyenek valamit. Jézus akkor azt mondja: Adjatok nékik ti enni! Jézus ugyanúgy tudja, mint a tanítványok, hogy mi van a tanítványok tarisznyájában, szükségtelen volt figyelmét felhívni arra, hogy ami benne van, mi az ennyi népnek, mégis Jézus azt a csodát, amit már elhatározott: az éhes sokaságot csodatevő hatalmával fogja megvendégszolgálni, s azt emberek által akarja végeztetni. Embereken, ebben az esetben a tanítványokon keresztül szétosztja a 12 kosár tartalmát. Ezzel a lehetetlenül kicsi mennyiséggel kell a tanítványoknak elindulni a letelepedett sokaság között, hogy ezrek kapjanak belőle enni... Itt Isten történelmét, az eseményt övéi által végeztette el. Ez nagyon érthető, és nem szükséges hozzá semmi magyarázat.

Czirusnál azonban egészen más a helyzet. Czirus nem tartozott Isten népéhez. Az ő istene nem az egy igaz Isten. Bálványimádó volt. Ebben a fejezetben maga Isten állapítja meg róla: „...felőveztelek téged, bár nem ismerél!” Tehát olyan valakiről van itt szó, aki nem ismeri az egy igaz Istent, aki nem híve neki, bálványimádó, mégis ezen az emberen keresztül hajtja végre akaratát. Ilyeneket mond ennek a pogány Czirusnak: „...jobb kezét megfogám, hogy

meghódoltassak előtte népeket, és a királyok derekának övét megoldjam, ő előtte megnyissam az ajtókat, és a kapuk be ne zároltassanak. Én menédek előtted, és az egyetleneket megegyenesítem előtted, az ércajtókat összetöröm, és leütöm a vaszarakat. Néked adom a sötétségnek kincseit és a rejtékhelyek gazdagságait, hogy megtudjad, hogy én vagyok az Úr, aki téged neveden hívtalak, Izrael Istene. Az én szolgámért, Jákóbért és elválasztott Izraelemért neveden hívtalak el, szeretettel szólítalak, noha nem ismerél.”

Itt újra olyan kérdés áll elénk, mely a világtörténelem rejtélyei közé tartozik. S nem ez az egyetlen eset. Hogy csak a karácsonyi történethez térjünk vissza, mely időbelileg és emlékezet szerint közel áll most hozzánk. Augustus római császárnak a népszámlálási és adóösszeírási egész világra szóló parancsa Isten világformáló kezének a munkája, aki ígéretét be akarja tartani, hogy egyszülött Fiának Betlehemben kell megszületnie. Isten mindent emberek által végeztet: jó szándékait és büntetését egyaránt. Isten Czirus által nemcsak Izraelt szabadította meg a fogságból, hanem – így olvassuk a címben – a bálványokat is megalázta. Ki tudja ezt megérteni? Ki tudja megmagyarázni!?... Tény ez azonban akkor is, ha értelmünket felülhaladja, és nem tudjuk megmagyarázni.

### **3. Mit jelent mindez számunkra?...**

Ha most így állunk ennek az ígének kapcsán a történelem nagy kérdéseivel szemben, akkor felmerül a harmadik kérdés – amit már röviden el lehet intézni – : Mit jelent mindez az én számomra?...

Először is azt jelenti: Aki Isten kezéből vesz mindent, annak békessége van! Mégpedig Istentől teremtett békessége. Nem visszhangzik most füledben és szívedben az az újtestamentumi ige, melyben Jézus Krisztus végrendeletét így fogalmazza meg: „Békességet hagyok néktek, az én békességemet adom néktek, nem úgy adom én néktek, mint a világ adja. Ne nyugtalankodjék a ti szívetek, se ne féljen!” (Jn 14,27) Aki mindezeket tudja, az tudja azt is, hogy Isten világkormányzási nagy terveit, akaratát énrajtam keresztül és énáltalam is végre akarja hajtani, nekem azonban engedelmeskednem kell. Békesség és engedelmesség.

Testvéreim! Ha visszanezünk az 1962. esztendőnek hamarosan lejáró idejére, akkor azt látjuk: ebben az esztendőben is a legnagyobb bajunk az volt, hogy nem volt békességünk, és nem volt engedelmességünk. Ahelyett, hogy Isten kezéből vettünk volna mindent, felháborodtunk ellene, pedig akaratának engedelmeskedve boldoggá tettük volna az 1962. esztendőt, s mi saját gondolatunkat és terveinket föléje helyeztük Isten akaratának, és ezzel sok mindent elrontottunk. Pedig ma is szól az Úr: Kit küldjek el? Ki megyen el nekünk?...

Hadd hulljon hát bele ez az esztendő Isten kegyelmének tengerébe, s hadd müljön el vele együtt a mi békétlenségünk. Kérjünk Istentől 1963-ban békességesebb és engedelmesebb új esztendőt, hogy ragyogjon fel felettünk Isten kegyelmének és szeretetének fénye...

Ámen.

**Ima:** Világteremtő és világkormányzó hatalmas Úristen! Bocsásd meg nekünk minden fennhéjázásunkat amivel oda-odanyúltunk szent kezedhez, mikor rajta tartottad kezed a világtörténelem kormánykerekén, és javítani akartunk világkormányzásodon, mintha csak azt mondtunk volna: Nem jó így, Atyám! Másképpen kell ezt csinálni, én ezt jobban tudnám! Tudjuk, mennyi volt ebben nem csak a rövidlátás, önző fennhéjázásunk és gögünk! Bocsáss meg nekünk érte, Urunk! Taníts meg minket arra, hogy szó nélkül tudjunk a te kezedből venni

mindent tudva, hogy tőled csak jótétemény és tökéletes ajándék származik, s egyszer majd, amikor visszafelé nézünk mindenre, meglátjuk, hogy mindent jól cselekedtél.

Bocsáss meg nekünk, Urunk, azért is, hogy annyiszor akartuk mássá tenni ezt a világot a mi munkánk által, szídtuk a világot az emberek miatt, de nem szídtuk önmagunkat, nem vallottuk be bűnünket, engedetlenségünket. Mennyire más lett volna az egész esztendő, ha mindenüvé elmentünk volna, ahova csak küldtél, és mindent megtettünk volna, amit te parancsoltál! Kérünk, adj nekünk békességesebb és engedelmesebb új esztendőt.

Kérünk, áldd meg ezt a mai napot is. Igéddel ajándékozd meg azokat is, akik ezen a napon a munkának terhét, verítékét hordozzák. Kérünk, őrizd meg a holnapi napot is az ember rontó gonoszságától. Csendesíts el mindenkit előtted bűnbánatra és szent fogadalomra. Áldj meg minden megnyíló templomot, igédet, ennek hirdetését és hallgatását, hogy a régiek hadd múljanak el, és legyen újjá minden.

Ámen.